

Trokšņa samazināšana un novēršana

Novērst pārmērīgu troksni darbā nav tikai darba devēju juridisks pienākums, bet tas atbilst arī organizācijas komerciālajām interesēm. Jo drošāka un veselīgāka darba vide, jo mazāka darba kavēšanas, nelaimes gadījumu un pasliktinātas produktivitātes iespējamība, kas rada papildu izdevumus. Šajā faktu lapā izklāstīti galvenie pasākumi, kas jāveic, lai samazinātu un novērstu troksni darbā.

Soļi līdz panākumam

Troksnis var radīt problēmas daudzās darba vietās, ne tikai būvlaukumos un rūpnīcās, bet arī jebkur citur – gan fermās un bāros, gan skolās un koncertzālēs. Lai kāda būtu darba vieta, ir trīs galvenie soļi, kas jāveic, lai novērstu kaitējumu nodarbinātajiem:

- novērtēt riskus;
- pamatojoties uz šo novērtējumu, veikt pasākumus, lai novērstu vai ierobežotu šos riskus;
- regulāri uzraudzīt un pārskatīt ieviesto pasākumu efektivitāti.

Risku novērtēšana

Novērtējuma pakāpe un veids ir atkarīgs no šīs problēmas mēroga un pakāpes darba vietā, bet ir jāapsver visi trokšņa izraisītie riska faktori. Piemēram, veidi, kā troksnis var palielināt nelaimes gadījumu risku fabrikā, jāapsver kontekstā ar trokšņa izraisītas vārdzirdības risku.

Galvenie punkti riska novērtējumā

- Identificēt dažādus trokšņa izraisītus riskus jūsu organizācijā. Piemēram:
 - Vai ir kādi nodarbinātie, kas pakļauti skaļam troksnim un kuriem ir potenciāls risks iegūt trokšņa izraisītu vārdzirdību?
 - Vai iedarbojas arī bīstamas vielas, kas var palielināt dzirdes traucējuma risku?

- Vai troksnis dažos darba uzdevumos apgrūtina saziņu, palielinot nelaimes gadījumu risku?
- Vai trokšņa esamība uzņēmumā var būt par cēloni stresam?
- Apsvērt, kam un kādā veidā var rasties kaitējums, ieskaitot pagaidu un uz nepilnu slodzi nodarbinātos, kā arī nodarbinātos īpaši jutīgās riska grupās, piemēram, pusaudži, grūtnieces.
- Novērtēt pasākumus, kas jau ieviesti, lai ierobežotu trokšņa līmeni, un nolemt, kādas vēl darbības jāveic.
- Dokumentēt visus secinājumus un iepazīstināt ar tiem nodarbinātos un to uzticības personas.

Veiciet pasākumus, lai novērstu vai ierobežotu riskus

Pastāv kontroles pasākumu hierarhija, ko var ievērot, lai nodrošinātu darbinieku veselības aizsardzību un drošību:

- trokšņa avotu likvidēšana;
- trokšņa ierobežošana tā izcelsmes vietā;
- kolektīvie aizsardzības pasākumi, izmantojot darba organizāciju un darba vietu iekārtojumu;
- individuālie aizsardzības līdzekļi.

Likvidējiet trokšņa avotu

Trokšņa avota likvidēšana ir visefektīvākais veids, kā novērst riskus nodarbinātajiem, un tas vienmēr jāapsver, plānojot jaunas darba iekārtas vai darba vietas. Parasti vislētākais un visefektīvākais veids, kā novērst vai ierobežot troksni ir iepirkuma stratēģija "nekāda trokšņa vai mazs troksnis". Vairākās dalībvalstīs ir datubāzes, kas palīdz uzņēmumiem izvēlēties darba iekārtas.

Ierobežojiet troksni tā izcelsmes vietā (avotā)

Trokšņa samazināšanai vai nu tā rašanās vietā, vai izplatīšanās ceļā jābūt galvenajam trokšņa vadības programmu mērķim attiecībā gan uz iekārtu, gan darba vietu izveidi un tehnisko apkopi.

To var panākt ar dažādiem konstruktīva risinājuma pasākumiem, ieskaitot šādus:

- trokšņa avota izolācija, izmantojot novietojumu, noslēgšanu vai vibrācijas slāpēšanu ar metāla vai pneimatiskām atsperēm vai elastomēra balstiem;
- trokšņa samazināšana tā rašanās vietā vai izplatīšanās ceļā, izmantojot noslēgtas telpas vai šķēršļus, izpūtēju slāpētājus vai klusinātājus vai arī samazinot griešanas, pūšanas vai trieciena ātrumu;
- iekārtu nomaiņa vai pārveide, ieskaitot siksnu pārvadus skaļāko zobratu pārvadu vietās, kā arī elektriskus, nevis pneimatiskus instrumentus; klusāku materiālu izmantošana, piemēram, gumijas ieliktni tvertnēs, transportieros un vibrācijas ierīcēs;
- dažos gadījumos – aktīva trokšņa samazināšana (antitrokšnis);

- ☑ profilaktiskas apkopes veikšana: tiklīdz iekārtu mehānismu daļas izdilst, trokšņa līmenis var mainīties.

Kolektīvie aizsardzības pasākumi

Ja troksni nevar pietiekami ierobežot tā rašanās vietā, jāveic papildu pasākumi, lai samazinātu trokšņa iedarbību uz nodarbinātajiem. Tas var ietvert izmaiņas:

- ☑ darba vietā – skaņas slāpēšanai telpā (piemēram, skaņu absorbējoši griesti) var būt ievērojama ietekme, samazinot trokšņa iedarbību uz nodarbinātajiem;
- ☑ darba organizācijā (piemēram, tādu darba metožu izmantošana, kam nepieciešama mazāka saskare ar troksni);
- ☑ darba aprikojumā – tas, kā aprikojums ir uzstādīts un kur tas ir novietots, var lielā mērā mainīt to, cik lielā mērā nodarbinātie ir pakļauti troksnim.

Jāapsver visu trokšņa ierobežošanas pasākumu ergonomika. Ja trokšņa ierobežošanas pasākumi apgrūtinā nodarbinātajiem viņu pienākumu izpildi, viņi var tos pārveidot vai atmet, padarot tos neefektīvus.

Individuālie aizsardzības līdzekļi

Individuālie aizsardzības līdzekļi, piemēram, ausu aizbāžņi un austiņas, jāizmanto kā pēdējā iespēja, kad ir izsmeltas visas citas iespējas novērst vai samazināt trokšņa līmeni. Lietojot individuālās aizsardzības līdzekļus, jāņem vērā:

- ☑ jāpārliedz par to, vai izvēlētais individuālais aizsargapriekojums ir atbilstošs trokšņa līmenim, tipam un ilgumam – tam jābūt saderīgam arī ar citu aizsargapriekojumu;
- ☑ nodarbinātajiem jābūt piemērotai dzirdes aizsardzības līdzekļu izvēlei, lai viņi varētu izvēlēties sev vispiemērotāko variantu;
- ☑ daudziem nodarbinātajiem, piemēram, šoferiem, policistiem, pilotiem un operatoriem, vajadzīgas sakaru austiņas vai galvas tālrunis, bieži ar aktīvu trokšņu slāpēšanas funkciju (*active noise cancellation, ANC*), lai nodrošinātu skaidrus sakarus un samazinātu nelaimes gadījumu risku;
- ☑ individuālie aizsardzības līdzekļi pareizi jāuzglabā un jākopj;
- ☑ jāveic nodarbināto apmācība par individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanas nepieciešamību, par tā pareizu lietošanu, uzglabāšanu un kopšanu.

Informācija un apmācība

Nodarbinātajiem jāsaņem informācija un apmācība, lai palīdzētu saprast trokšņa izraisītos riskus un novērst tos. Tai būtu jāaptver šādus jautājumus:

- ☑ kādus riskus nodarbinātā drošībai un veselībai izraisa troksnis un kā rīkoties, kad pastāv šāds risks;
- ☑ risku novērtējuma un visu trokšņa līmeņa mērījumu rezultātus, ieskaitot to nozīmes skaidrojumu;

- ☑ trokšņa ierobežošanas un dzirdes aizsardzības pasākumus, ieskaitot individuālos aizsarglīdzekļus;
- ☑ kāpēc un kā noteikt dzirdes traucējumu pazīmes un ziņot par tām;
- ☑ nodarbinātajam ir tiesības uz obligātajām veselības pārbaudēm, un to mērķi.

Regulāri pārraudzīt riskus un to ierobežošanas pasākumus

Darba devējiem regulāri jāpārbauda, vai pasākumi, kas ieviesti, lai novērstu vai ierobežotu troksni, joprojām darbojas efektīvi. Atkarībā no trokšņa līmeņa, kuram pakļauts nodarbinātais, viņam ir tiesības uz atbilstošām obligātajām veselības pārbaudēm. Ja tās tiek veiktas, informācija par nodarbināto obligātajām veselības pārbaudēm jāglabā un apkopotā, anonīmā veidā jāsniedz nodarbinātajiem. Obligātajās veselības pārbaudēs iegūtos datus izmanto, pārskatot riskus un to ierobežošanas pasākumus.

Nodarbināto līdzdalība

Konsultēšanās ar nodarbinātajiem ir Darba aizsardzības likumā noteikts darba devēja pienākums, kas palīdz nodrošināt to, ka nodarbinātie pievēršas darba drošības un veselības jautājumiem un uzlabojumiem darba vidē. Viņu zināšanu izmantošana palīdz nodrošināt to, ka riski tiek pareizi novērtēti un tiek īstenoti atbilstoši pasākumi risku novēršanai un samazināšanai. Šajā procesā nozīmīga loma ir nodarbināto pārstāvjiem. Pirms jaunu tehnoloģiju vai produktu ieviešanas ir jākonsultējas ar nodarbinātajiem par veselības aizsardzības un darba drošības pasākumiem.

Tiesību akti

2003. gadā tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/10/EK par minimālajām veselības un drošības prasībām attiecībā uz fizikālajiem riska faktoriem (troksni) (!). Šī direktīva ir pārņemta ar Ministru kabineta 2003. gada 4. februāra noteikumiem Nr. 66 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku".

Minēto Ministru kabineta noteikumu 24. punktā noteikts, ka darba devējs nodrošina trokšņa radītā riska novēršanu vai samazināšanu līdz minimumam, īpaši trokšņa avotā un trokšņa izplatības ceļos, ņemot vērā tehnisko progresu un pieejamos pasākumus un līdzekļus trokšņa ierobežošanai un kontrolei. Trokšņa līmenis darba vietās nedrīkst pārsniegt šajos noteikumos noteikto trokšņa ekspozīcijas robežvērtību (87 dBA).

(!) Aizstāj Direktīvu 86/188/EEK.

Papildu informācija

Šī faktu lapa ir daļa no Eiropas nedēļas drošībai un veselībai darbā 2005. gadā kampaņas. Vēl citas faktu lapas un informācija par troksni atrodama mājaslapā <http://ew2005.osha.eu.int>

Informācija par ES juridiskajiem aktiem par drošību un veselību atrodama mājaslapā <http://europa.eu.int/eur-lex/>

Latvijas tiesību akti, kā arī informatīvi skaidrojošie materiāli par darba vides troksni atrodami Aģentūras nacionālā kontaktpunkta mājaslapā: www.osha.lv

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao
Tāl. (34) 944 79 43 60, fakss (34) 944 79 43 83
E-pasts: information@osha.eu.int

